

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 118/2025 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 39/2025 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 12/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lakimies Sini Huikuri, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Merja Auero, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Eveliina Ignatius, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Pia Suvivuo, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Heidi Laurila, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutetun toimisto
- hallitusneuvos Minnamaria Nurminen, puolustusministeriö
- everstiluutnantti Pasi Kallioniemi, Puolustusvoimat
- tietosuojajohtaja Kari Laitinen, Puolustusvoimat
- sotilasylilääkäri, lääkintäkommentajakapteeni Mikko Myllylä, Puolustusvoimat
- Puolustusvoimien ylilääkäri, lääkintälippueamiraali Juha-Petri Ruohola, Puolustusvoimat
- sotilaslakimies Elias Tuominen, Puolustusvoimat
- kehittämisspäälikkö Johanna Jahnukainen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Sirpa Soini, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- hallintoylilääkäri Sari Kemppainen, Keski-Suomen hyvinvointialue
- johtaja Marina Merne-Grafström, Varsinais-Suomen hyvinvointialue
- vaikuttamisen asiantuntija Minna Sirnö, Nuorisola ry
- erityisasiantuntija Erica Mäkipää, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

- johtaja Jukka Mattila, Suomen Lääkäriliitto ry
- puheenjohtaja Kirsi Grym, Suomen Terveystarkastus STHL ry
- työelämäasiantuntija Anna Suutarla, Tehy ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- dosentti Sofia Laine, Tampereen yliopisto
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- aluehallintovirastot
- Helsingin kaupunki
- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- Lapin hyvinvointialue
- Suomen Kuntaliitto
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto - Nuva ry
- Suomen yleislääkärit GPF ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakia, asevelvollisuuslakia, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia ja oppilas- ja opiskelijahuoltolakia.

Esityksessä ehdotetaan, että neuvolaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ja lasten sekä nuorten suun terveydenhuoltoa koskevia terveydenhuoltolain säännöksiä muutettaisiin siten, että laissa ei enää säädettäisi tarkoista ajankohdista, jolloin terveystarkastukset on toteutettava. Terveystarkastusten ajankohdista ja sisällöistä säädettäisiin jatkossa asetuksessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuksia siten, että oppivelvollisuusikäisten opiskeluterveydenhuoltoon sisältyisi jatkossa Puolustusvoimien ennakkoterveystarkastus hyvinvointialueen järjestämänä sinä vuonna, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Kaikkien yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden terveystarkastus ehdotetaan muutettavaksi tarpeen mukaan tehtäväksi, kuten jo nykyisin korkeakouluopiskelijoiden osalta tehdään. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sähköisestä terveystarkastuksesta, jota käytetään opiskeluterveydenhuollossa ja hyödynnetään laadittaessa ennakkoterveystarkastuksessa ehdotusta arvioksi palveluskelpoisuudesta. Tätä sähköistä terveystarkastusta ei kuitenkaan käytettäisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Terveydenhuoltolain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Sähköinen terveystarkastus on tarkoitus ottaa käyttöön syyslukukaudella 2026. Tällöin sähköinen

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

terveyskysely olisi hyödynnettävissä ennakkoterveystarkastuksessa ensimmäisen kerran vuonna 2028. Puolustusvoimien terveyskyselyn käyttö säilyisi vuoden 2027 loppuun. Ensimmäinen ennakkoterveystarkastus, joka yhdistetään osaksi opiskeluterveydenhuoltoa, tapahtuisi vuonna 2027. Terveystarkastusta koskevasta korvauksesta hyvinvointialueille ja lääkärin osallistumisesta kutsuntatilaisuuteen luovuttaisiin 1.1.2027. Asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakea (1326/2010) siten, että terveystarkastusten toteuttamisajankohdista neuvolassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa ei säädetä enää laissa vaan valtioneuvoston asetuksessa. Lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettävien terveystarkastusten määrien on tarkoitus vastata neuvolan ja kouluterveydenhuollon terveystarkastusten osalta voimassa olevaa sääntelyä, mutta sisällöllisesti terveystarkastuksia uudistetaan. Esityksen mukaan oppivelvollisuusikäisten opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy jatkossa Puolustusvoimien ennakkoterveystarkastus hyvinvointialueen järjestämänä sinä vuonna, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Kaikkien yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden terveystarkastus muutetaan tarpeen mukaan tehtäväksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sähköisestä terveyskyselystä, jota käytetään opiskeluterveydenhuollossa ja hyödynnetään laadittaessa ennakkoterveystarkastuksessa ehdotusta arvioksi palveluskelpoisuudesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tarvittavilta osin myös asevelvollisuuslakia (1438/2007), lakia naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (285/2022), lakia henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa (332/2019) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolakea (1287/2013).

Esityksen tavoitteena on keventää palvelujen sisältöjä koskevaa yksityiskohtaista sääntelyä. Neuvolan, kouluterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon palveluja koskevien muutosten tavoitteena on selkeyttää palveluja koskevaa säädöspohjaa sekä antaa hyvinvointialueille järjestämisen vapautta muun muassa terveysneuvonnan sisältöihin ja toteuttamistapoihin. Lisäksi tavoitteena on parantaa kutsuntoihin liittyvien terveystarkastusten laatua, kattavuutta ja saavutettavuutta sekä lisätä nuorten yhdenvertaisuutta yhdistämällä kutsuntoihin liittyvät ennakkoterveystarkastukset toisen asteen opiskelijoiden terveystarkastuksiin. Sähköisen terveyskyselyn avulla parannetaan terveystarkastusten tarpeenmukaisuutta opiskeluterveydenhuollossa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 39/2025 vp) mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta esittää kuitenkin lausunnossaan joidenkin esitykseen sisältyvien säännösehdoitusten täsmentämistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannattaa esityksen hyväksymistä jäljempänä ehdotetuin tarkennuksin. Esitystä on kannatettu monilta osin myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa. Puolustusvaliokunta on arvioinut esitystä kutsuntojen

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

ennakkoterveystarkastusta koskevilta osin ja pitää esitystä hyvänä ja tarpeellisena sekä katsoo sen parantavan kutsuntoihin liittyvien terveystarkastusten laatua, kattavuutta ja saatavuutta sekä lisäävän nuorten yhdenvertaisuutta.

Terveystarkastukset

Valiokunta pitää neuvolassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa tehtävien terveystarkastusten uudistamiseksi ehdotettuja muutoksia perusteltuina palvelujen järjestämisen joustavuuden sekä palvelujen tarpeenmukaisen kohdentamisen kannalta. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston asetuksilla voidaan ajankohtaisesti ja joustavammin ohjata jatkossa muuttuvassa toimintaympäristössä sekä toiminnan kehittyessä tuotettavien palvelujen sisältöä ja toteuttamistapaa sekä säätelee terveystarkastusten määrääjoista. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kannatettiin sääntelyn siirtämistä asetustasolle. Toisaalta osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista toi kuitenkin esiin huolen siitä, että sääntelyn siirtämisellä asetukseen pyritään mahdollisesti helpottamaan hyvinvointialueiden velvoitteiden väljentämistä myöhemmässä vaiheessa asetusta muuttamalla. Valiokunta korostaa, että jos tarkastuksia koskevaan asetustasoiseen sääntelyyn tehdään tulevaisuudessa muutoksia, niiden vaikutukset on arvioitava säädösvalmistelussa edellytettävällä tavalla ja perustuslain säännökset huomioon ottaen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan terveydenhuoltolain 15 a §:n 3 momenttia muutettavaksi siten, että laajaan terveystarkastukseen on oikeus sisällyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella koulun opettajan tai luokanvalvojan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Säännöksessä oppilaalla tarkoitetaan perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, joten säännöstä sovelletaan kouluterveydenhuollossa. Esityksen mukaan opettajan arvio koskee oppilaan koulunkäyntiin liittyviä opetustoimen tietoja. Opettajan arvio ei ole kuitenkaan pakollinen osa terveystarkastuksen sisältöä, vaan se voidaan sisällyttää terveystarkastukseen.

Perustuslakivaliokunnan (PeVL 39/2025 vp) mielestä lapsen näkemyksen huomioimatta jättäminen 1. lakiehdotuksen 15 a §:n 3 momentissa ei ole valtiosääntöisesti täysin ongelmatonta. Valiokunnan lausunnon mukaan säännöksestä on syytä ilmetä, että lapsen suostumukselle tulisi antaa merkitystä silloin, kun lapsi kykenee ikänsä ja kehitystasonsa puolesta päättämään asiasta. Lausunnon mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä täsmentää ehdotettua sääntelyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 15 a §:n 3 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, että jos oppilas ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee itse päättämään suostumuksen antamisesta siihen, että terveystarkastukseen sisällytetään koulun opettajan tai luokanvalvojan arvio, tulee asiaan saada huoltajan suostumuksen sijasta oppilaan suostumus. Valiokunta toteaa, ettei ehdotetulla 15 a §:n 3 momentin sääntelyllä ole vaikutuksia potilaan itsemääräämisoikeuteen terveydenhuollossa. Alaikäisen potilaan asemasta ja itsemääräämisoikeudesta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 7 §:ssä. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 18 §:ssä säädetään opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asemasta opiskeluhuollossa, johon myös kouluterveydenhuollon palvelut kuuluvat.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

Edellä todetun lisäksi valiokunta ehdottaa jäljempänä säännöskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla joitakin täsmennyksiä ja teknisiä tarkennuksia 1. lakiehdotuksen 15, 15 a ja 16 §:ään.

Ennakkoterveystarkastukset

Voimassa olevan asevelvollisuuslain mukaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin tulee järjestää asevelvollisten ennakkoterveystarkastus terveyskeskuksessa tai muussa tarkastukseen soveltuvassa paikassa sekä tarpeellinen määrä lääkäreitä kutsuntaan. Esityksessä ehdotetaan, että palveluskelpoisuuden arviointiin liittyvä ennakkoterveystarkastus tehdään jatkossa pääsääntöisesti osana toisen asteen opiskeluterveydenhuoltoa 18-vuotiaiden ja sitä nuorempien terveystarkastuksessa (terveydenhuoltolaki 17 §:n 2 momentti). Opiskeluterveydenhuollossa tehtävään lääkärin tarkastukseen sisällytetään arvio palveluskelpoisuudesta lähtökohtaisesti koko ikäluokalle, mutta naisten osalta palveluskelpoisuuden arviointi perustuu vapaaehtoisuuteen.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että uudistuksen myötä terveydenhuollon resurssien käyttö tehostuu ja syntyy kustannussäästöjä, tarkastusten kattavuus ja laatu todennäköisesti paranevat ja lisäksi tarkastusten kohdentuminen koko ikäluokkaan vahvistaa sukupuolten välistä yhdenvertaisuutta. Ehdotusta kannatettiin laajasti myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa.

Voimassa olevan terveydenhuoltolain 15 a §:n perusteella hyvinvointialueet vastaavat alueellaan sijaitsevien toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä heidän kotikunnastaan riippumatta. Esityksen mukaan myös ennakkoterveystarkastuksen järjestämisvastuu kuuluu hyvinvointialueelle, joka vastaa opiskelijan opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 12/2025 vp) ehdotetaan, että 1. lakiehdotuksen 17 §:n 2 momenttiin tulee lisätä sanat ”alueellaan opiskelevalle”, jotta hyvinvointialueiden keskinäinen vastuunjakoa ennakkoterveystarkastusten osalta ei jää epäselväksi (alueellaan opiskelevalle opiskelijalle). Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin toteaa, että hyvinvointialueiden vastuunjakoa opiskeluterveydenhuollon palvelujen osalta ilmenee jo voimassa olevasta terveydenhuoltolain 15 a §:n 2 momentista, minkä vuoksi valiokunta ei ehdota muutoksia 1. lakiehdotuksen 17 §:n 2 momenttiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa kuitenkin jäljempänä säännöskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla teknistä tarkennusta 1. lakiehdotuksen 15 a §:n 2 momenttiin hyvinvointialueiden vastuunjakoon liittyen.

Puolustusvaliokunta katsoo lausunnossaan, että terveystarkastuksissa olisi tarkoituksenmukaista tehdä palveluskelpoisuuden arviointi kaikille naisille, jotta voidaan edistää tavoitetta vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien naisten määrän lisäämiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että myös naisten osalta arvio palveluskelpoisuudesta voidaan kirjata potilaskertomukseen opiskeluterveydenhuollossa järjestettävässä terveystarkastuksessa, mutta koska asepalvelukseen hakeutuminen on naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaisesti naisille vapaaehtoista, myös palveluskelpoisuuden arvioinnin tulee perustua naisten osalta suostumukseen.

Asevelvollisuuslain mukaan Pääesikunta antaa tarkemmat määräykset palveluskelpoisuuden määrittämisen lääketieteellisistä perusteista, mitä valiokunta pitää palveluskelpoisuuden ja palvelusturvallisuuden varmistamiseksi tärkeänä jatkossakin. Valiokunta yhtyy myös

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

puolustusvaliokunnan lausunnossa todettuun siitä, että laadukas ennakkoterveystarkastus edellyttää täydennyskoulutusta ja ohjeistusta terveydenhoitajille ja lääkäreille. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koska kutsunanalaisen terveydentilassa voi tapahtua ennakkoterveystarkastuksen jälkeen muutoksia, on kutsuntatilaisuudessa huomioitava kutsunanalaisen terveydentilan mahdolliset muutokset, joten lääkärin ja muiden tarvittavien terveydenhuollon ammattilaisten paikallaolo kutsuntatilaisuuksissa on myös jatkossa tarpeen.

Sähköinen terveystarkastus

Esityksessä ehdotetaan, että toisen asteen opiskeluterveydenhuollossa otetaan käyttöön sähköinen terveystarkastus (terveydenhuoltolaki 70 a §), jonka tietojen perusteella oppivelvollisuusikäisten opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastukset ajoitetaan tehtäväksi ensimmäisenä opiskeluvuonna tai vaihtoehtoisesti toisena opiskeluvuonna. Yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden terveystarkastukset toteutetaan sähköisen terveystarkastuksen tietojen perusteella tarpeen mukaisesti. Sähköistä terveystarkastusta hyödynnetään lisäksi laadittaessa ennakkoterveystarkastuksessa ehdotusta arvioksi palveluskelpoisuudesta. Esityksen mukaan kukin hyvinvointialue on rekisterinpitäjä järjestämisvastuulleen kuuluvan toiminnan osalta eli terveystarkastukseen kirjattavat tiedot kuuluvat järjestämisvastuullisen hyvinvointialueen rekisterinpitoon. Terveystarkastuksen ja hyvinvoinnin laitos määrittelee sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja terveystarkastuksen tarvetta koskevat päättelysäännöt. Määrittely on tehtävä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

Valiokunta pitää sähköistä terveystarkastusta tarkoituksenmukaisena välineenä terveystarkastusten ajankohdan ja tarpeen arvioinnissa opiskeluterveydenhuollossa ja arvioi sen edistävän opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Valiokunta pitää hyvänä myös sitä, että Terveystarkastuksen ja hyvinvoinnin laitos määrittelee sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja terveystarkastuksen tarvetta koskevat päättelysäännöt, sekä sitä, että Terveystarkastuksen ja hyvinvoinnin laitos huolehtii siitä, että kyselyn tekninen toteutus on maksutta hyvinvointialueiden käytettävissä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sähköisen terveystarkastuksen avulla tunnistetaan ne opiskelijat, jotka tarvitsevat opiskeluterveydenhuollon tai muun toimijan tukea heti opiskelun ensimmäisenä vuonna. Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että sähköisen terveystarkastuksen käyttöönotto yhdenmukaistaa terveystietojen keräämistä ja poistaa Puolustusvoimien tarpeen lähettää kutsunanalaisille postitse kyselyä terveydentilan selvittämiseksi. Valiokunta painottaa kuitenkin sitä, että sähköisen terveystarkastuksen toimeenpanossa on tärkeää pyrkiä varmistamaan eri keinoin se, että opiskelijat vastaavat sähköiseen terveystarkastukseen. Valiokunta pitää tärkeänä myös seurata ja arvioida sähköisen terveystarkastuksen vaikuttavuutta. Puolustusvaliokunnan lausuntoon yhtyen sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että sähköisen terveystarkastuksen toteuttamisessa ja jatkokehittämisessä tulee huomioida hyvinvointialueiden erilaiset terveystarkastusjärjestelmät ja niihin mahdollisesti tarvittavat integraatiot sekä Puolustusvoimien järjestelmät. Sähköisen terveystarkastuksen käyttöönotto edellyttää myös henkilöstön koulutusta ja ohjeistamista hyvinvointialueilla.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 39/2025 vp) perusteella muutoksia 1. lakiehdotuksen 70 a §:ään. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan terveystarkastukseen annettavat vastaukset voivat sisältää arkaluonteisia henkilötietoja, joiden

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, ja sääntelyn on oltava tietosuoja-asetuksen sallimissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa. Perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotetussa 70 a §:ssä ei ole asetettu kyselyn tietosisällölle mitään rajoja tai sitä ei ole rajoitettu välttämättömään. Perustuslakivaliokunnan mielestä tällainen kyselyssä kerättävien tietojen rajoittaminen välttämättömään on valtiosääntöisistä syistä tarpeen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella 1. lakiehdotuksen 70 a §:n 3 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, että sähköisen terveystarkastuksen tietosisältö on rajoitettava vain välttämättömiin tietoihin terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioimiseksi sekä terveystarkastuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetun 70 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 87) todetaan, että säännöksessä tarkoitettu sähköinen terveystarkastus ja siihen liittyvä automatisoitu prosessi tulee toteuttaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamalla tavalla ihmiskontrollidusti. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksesta ei ilmene säännöstarpeella, että kyse ei olisi automatisoiduista päätöksistä vaan pohjatiedosta terveydenhuollon ammattihenkilön arviointia varten, ja toteaa, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä harkita sääntelyn täsmentämistä tältä osin.

Esityksen perustelujen mukaan sähköisessä terveystarkastuksessa on kyse EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa tarkoitetusta profiloinnista, jossa ei kuitenkaan tapahdu asetuksen 22 artiklan tarkoittamaa automaattista päätöksentekoa. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan mukaan profilointi on henkilötietojen automaattista käsittelyä henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimiseksi ja erityisesti henkilöiden analysoimiseksi tai heitä koskevien ennusteiden tekemiseksi. Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittamia merkittäviä oikeusvaikutuksia arvioitaessa tulee terveydenhuollon palveluissa ottaa huomioon terveydenhuollon palvelujen ominaispiirteet ja niihin liittyvä tarveperiaate. Ennaltaehkäiseviin palveluihin kuuluvat terveystarkastukset tulee voida kohdentaa vaikuttavasti tutkimustiedon perusteella niille ryhmille, joille se on tarkoituksenmukaista. Nyt ehdotettava sääntely antaa pohjatietoa esimerkiksi siitä, ketkä kuuluvat mahdollisesti sellaiseen riskiryhmään, että heidän terveystarkastuksensa on tarpeen järjestää mahdollisimman pian. Terveystarkastusten kaltainen ennaltaehkäisevä terveydenhuolto tai sen vaikuttavampi kohdentaminen esimerkiksi riskiryhmille ei vaikuta yksilön oikeuksiin saada terveystarkastuksia yksilöllisen tarpeen perusteella. Oikeusvaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa tulee huomioida myös potilaan itsemääräämisoikeus ja se, että julkisen terveydenhuollon palvelut ja niiden hyödyntäminen ovat lähtökohtaisesti kaikille vapaaehtoisia, eikä palveluihin osallistuminen tai osallistumatta jättäminen lähtökohtaisesti vaikuta yksilön oikeuksiin saada palveluja jatkossa.

Saadun selvityksen mukaan ehdotetulla 70 a §:n sääntelyllä ei luoda oikeusperustaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamille automaattisille yksittäispäätöksille, vaan kyseisessä automaattisessa prosessissa säilyy ihmiskontrolli etenkin tilanteissa, joissa tehdään varsinaisia

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

yksilöä koskevia ratkaisuja. Esimerkiksi ratkaisun terveystarkastukseen kutsumisesta tekee aina terveydenhuollon ammattihenkilö. Sähköinen terveystarkastus tuottaa pohjatietoa terveystarkastuksen kohdentamisen ja ajankohdan määrittämiseksi ammattihenkilön arvioinnin tueksi, mutta ei aiheuta merkittäviä oikeusvaikutuksia yksilölle eikä vaikuta yksilön oikeuksiin saada terveydenhuollon palveluja tai hakeutua esimerkiksi hoidon tarpeen arviointiin.

Saadun selvityksen mukaan kansallisella lainsäädännöllä ei voida etukäteen sulkea pois esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 22 artiklan soveltumista. Tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa tarkoitettujen automatisoitujen yksittäispäätösten syntyminen on arvioitava viime kädessä tapauskohtaisesti ja arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa kunkin tilanteen erityisolosuhteet, menettelytavat ja tekninen toteutus. Jotta sähköisen terveystarkastuksen luonne kuitenkin ilmenee perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetulla tavalla selkeämmin säännösten, sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 70 a §:n 2 momentin tarkentamista siten, että sähköisellä terveystarkastuksella tarkoitetaan sähköisessä muodossa toteutettavaa terveystarkastusta, jolla tuotetaan tietoa terveydenhuollon ammattihenkilölle terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioinnin tueksi.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen saaman selvityksen mukaan sähköiseen terveystarkastukseen liittyvä sääntely ei välttämättä muutoinkaan ole tietosuoja-asetuksen näkökulmasta täysin selkeää henkilötietojen käsittelyyn liittyvien toimivalta- ja vastuukysymysten kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä vielä varmistua sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Ehdotetussa terveydenhuoltolain 70 a §:n 5 momentissa säädetään rekisterinpitäjästä viittaamalla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, asiakastietolaki) 13 §:ään. Ehdotuksen perustelujen mukaan kukin hyvinvointialue on rekisterinpitäjä järjestämisvastuulleen kuuluvan toiminnan osalta. Vaikka Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee terveystarkastuksen päättelysäännöt ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Puolustusvoimat määrittelevät yhteistyössä terveystarkastuksen tietosisällön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tai Puolustusvoimat ei ole terveystarkastuksen rekisterinpitäjä.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta ei ole pidettävä sähköisen terveystarkastuksen osalta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamana yhteisrekisterinpitäjänä, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rooli rajoittuu tässä yhteydessä vain terveystarkastuksen tietosisältöjen ja päättelysääntöjen määrittelyyn asiantuntijaorganisaationa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ei toteuta kyseistä lakisääteistä tehtäväänsä omia tarkoituksiaan varten vaan hyvinvointialueiden lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rooli vastaa näin ollen terveystarkastuksen yhteydessä roolia, joka sillä on esimerkiksi asiakastietolain 20 §:ssä tarkoitettua asiakasasiakirjojen rakenteiden määrittelyssä. Terveystarkastuksen tietosisältö tai päättelysäännöt eivät itsessään ole henkilötietoja eivätkä sisällä niitä, eikä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ole myöskään mahdollisuutta päästä käsittelemään henkilötietoja. Terveystarkastuksen järjestämisestä vastuullisena tahona hyvinvointialue vastaa terveystarkastuksen käytöstä ja siitä, että terveystarkastusta käytetään potilastietojen käsittelyä koskevien, asiakastietolaissa säädettyjen edellytysten mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen roolin tarkentamista 1. lakiehdotuksen 70 a §:n 3 momenttiin siten, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja terveystarkastuksen tarvetta koskevien päätelystäntöjen määrittelyssä hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuun. Tarkennus selkeyttää hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin roolia rekisterinpitäjänä, joiden lukuun Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii tietosuojasetuksen 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitettuna henkilötietojen käsittelijänä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuu rajautuu tietosuojasetuksen ja ehdotetun sääntelyn mukaisesti ja koskee ainoastaan tietosisällön ja päätelystäntöjen määrittelyä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lakisäätöisen tehtävän täsmentämiseksi valiokunta ehdottaa lisäksi, että 1. lakiehdotuksen 70 a §:n 3 momenttiin lisätään säännös siitä, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on julkaistava sähköisen terveystarkastuksen tietosisällöt ja päätelystäntöt.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa mainittua 1. lakiehdotuksen 70 a §:n 3 momentin säännöstä muutettavaksi myös siten, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on kuultava Puolustusvoimia tietosisällön määrittelyssä yhteistyövelvoitteen sijaan, mikä tarkoittaa sitä, ettei Puolustusvoimilla ole roolia henkilötietojen käsittelijänä. Lisäksi ehdotetaan tarkennettavaksi sitä, että velvoite kuulla Puolustusvoimia koskee ainoastaan tietosisällön määrittelyä eikä päätelystäntöjen määrittelyä.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä on tarkoitus vahvistaa valtion taloutta 2,55 miljoonalla eurolla vuonna 2026. Vuodesta 2027 alkaen esitys vahvistaa valtion taloutta yhteensä 9,42 miljoonaa euroa.

Esityksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoitusta lisätään sähköisen terveystarkastuksen kustannusten kattamiseksi 0,6 miljoonaa euroa vuodesta 2027 alkaen. Hyvinvointialueiden yleiskatteisesta valtionrahoituksesta puolestaan vähennetään esityksen mukaan 2,55 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 10,02 miljoonaa euroa vuodesta 2027 alkaen. Hyvinvointialueiden kustannussäästöt syntyvät koulu- ja opiskelu ympäristön terveyden ja turvallisuuden tarkastamisen välin muuttamisesta kolmesta vuodesta neljään vuoteen (0,22 miljoonaa euroa) sekä toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten uudistamisesta (mm. yli 18-vuotiaana opintonsa aloittavien toisen asteen opiskelijoiden määräaikainen terveystarkastus muutetaan tarpeen mukaan tehtäväksi) ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten ja kutsuntojen ennakkoterveystarkastusten yhteensovittamisesta (9,8 miljoonaa euroa). Hyvinvointialueiden rahoituksen vähennys on kuitenkin tosiasiaa edellä todettua pienempi, sillä hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen siirtyä vuodesta 2027 alkaen Puolustusvoimien toimintamenoista valtion talouden kannalta kustannusneutraali pysyvä määräraha. Määrärahasiirron on arvioitu hallituksen esityksen mukaan olevan 4,99 miljoonaa euroa, mutta sitä tarkistetaan jäljempänä kerrotulla tavalla vuoden 2027 talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Edellä todettu arvio opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten uudistamiseen ja ennakkoterveystarkastuksiin liittyvästä kustannussäästöistä (9,8 miljoonaa euroa) perustuu esityksen mukaan laskennalliseen mallinnukseen nykytilan ja esityksen mukaisista kustannuksista. Esityksen mukaan nykytilan kustannusten on arvioitu olevan noin 21,1 miljoonaa

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

euroa, ja niiden arvioidaan laskevan noin 11,3 miljoonaa euroon. Laskelmassa on arvioitu, että kutsuntojen ennakkoterveystarkastusten kokonaiskustannukset ovat nykyisin noin 3,1 miljoonaa euroa, kun kutsunnanalaisten henkilöiden ennakkoterveystarkastuksen on arvioitu edellyttävän terveydenhoitajan työpanosta 45 minuuttia ja lääkärin työpanosta 30 minuuttia. Ennakkoterveystarkastusten kustannuksista hyvinvointialueet ovat voineet laskuttaa Puolustusvoimien osuuden jäljempänä todetulla tavalla Puolustusvoimien ja hyvinvointialueen tekemän sopimuksen mukaisesti.

Edellä todetusti opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten kustannusten arvioidaan olevan esityksen mukaan jatkossa 11,3 miljoonaa euroa. Laskelma perustuu oletukseen, että sähköiseen terveystarkastukseen liittyvä hallinnollinen työ edellyttää viisi minuuttia terveydenhoitajan työaikaa opiskelijaa kohden. Kaikista opiskelijoista 30 prosentin oletetaan tarvitsevan 75 minuutin laajennetun terveydenhoitajan tarkastuksen ensimmäisenä opiskeluvuonnaan ja 10 prosentin vielä 20 minuutin lisäkäynnin lääkärillä. Ensimmäisenä vuonna laajennetun terveystarkastuksen käyneiden oppivelvollisuusikäisten oletetaan käyvän toisena opiskeluvuonnaan 45 minuutin tarkastuksessa terveydenhoitajalla ja muiden oppivelvollisuusikäisten 75 minuutin laajennetussa terveydenhoitajan tarkastuksessa. Lisäksi laskelman mukaan kaikki oppivelvollisuusikäiset käyvät toisena opiskeluvuonnaan 30 minuutin laajennetussa lääkärintarkastuksessa, johon sisältyy myös palveluskelpoisuuden arviointi.

Voimassa olevan terveydenhuoltolain perusteella (72 §:n 1 momentti) Puolustusvoimien on suoritettava hyvinvointialueille korvaus ennakkoterveystarkastusten kustannuksista sekä kutsuntoihin annetun lääkärityövoiman kustannuksista. Korvaus on 50 prosenttia Puolustusvoimien ja hyvinvointialueen tekemän sopimuksen mukaisista kustannuksista. Vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakevat naiset eivät osallistu kutsuntoihin, vaan heille järjestetään erillinen valintatilaisuus (laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 3 §). Vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeva nainen hakeutuu itse lääkärintarkastukseen, jonka aiheuttamista kustannuksista hän voi hakea korvausta Puolustusvoimilta.

Esityksen mukaan edellä todetusta erillisestä Puolustusvoimien hyvinvointialueelle maksamasta korvauksesta luovutaan ja jatkossa kutsunnanalaisten miesten ja vapaaehtoisten naisten ennakkoterveystarkastukset sekä kutsuntoihin annettavan lääkärityövoiman kustannukset rahoitetaan osana hyvinvointialueiden yleiskatteellista rahoitusta. Puolustusvoimilta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtyvän pysyvän määrärahan tarkoitus on kompensoida hyvinvointialueita toimintatulojen menetyksestä, joka aiheutuu Puolustusvoimien korvausvelvollisuuden poistumisesta. Puolustusvoimien toimintamenoista siirtyvän määrärahan laskennallisen määrän on arvioitu olevan 4,99 miljoonaa euroa, josta saadun selvityksen mukaan kutsuntoihin annettavan lääkärityövoiman kustannusten on arvioitu olevan noin 1,5 miljoonaa euroa. Arvio on laskettu esityksen mukaan kutsunnanalaisten miesten vuoden 2024 ikäluokan koon, vapaaehtoiseen asepalvelukseen vuonna 2024 hakeutuneiden naisten lukumäärän sekä Puolustusvoimien ja hyvinvointialueiden välisen kustannustenjakosopimuksen hintojen perusteella. Esityksen mukaan taloudelliset vaikutukset täsmentyvät vuosien 2024–2025 toteuman perusteella ja tämän myötä arvio hyvinvointialueille Puolustusvoimilta siirtyvän määrärahan suuruudesta tulee todennäköisesti tarkentumaan alaspäin, sillä laskennalliseen kustannusarvioon (4,99 miljoonaa euroa) liittyy epävarmuuksia. Puolustusministeriö tulee

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

esittämään määrärahan siirtoon liittyvät ehdotukset vuosien 2027—2030 kehusehdotuksen ja vuoden 2027 talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan Puolustusvoimien ilmoittama vuonna 2024 kirjanpitoon kirjautunut toteuma Puolustusvoimien korvauksesta koskien ennakkoterveystarkastuksia ja kutsuntojen lääkäri työvoimaa on noin 2,9 miljoonaa euroa. Ero toteuman ja edellä todetun laskennallisen arvion (4,99 miljoonaa euroa) välillä voi johtua selvityksen mukaan esimerkiksi siitä, että koko kutsunnalaisten ikäluokka ei osallistu ennakkoterveystarkastukseen. Osa ennakkoterveystarkastuksista on lisäksi jo nykyisin järjestetty opiskeluterveydenhuollossa. Selvityksen mukaan toteumaa tarkastellaan vielä yksityiskohtaisemmin, ja hyvinvointialueille tullaan siirtämään Puolustusvoimien toimintamenoista määräraha, joka vastaa todellista Puolustusvoimien maksaman korvauksen toteumaa ja kompensoi siten hyvinvointialueille toimintatulojen menetyksen, joka aiheutuu Puolustusvoimien korvausvelvollisuuden poistumisesta.

Puolustusvaliokunta toteaa, että jatkossa ennakkotarkastus koskee koko ikäluokkaa, mutta Puolustusvoimilta hyvinvointialueille siirtyvä määräraha perustuu vuoden 2024 tarkastettujen miesten ja vapaaehtoisten naisten lukumääriin. Puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan määräraha ei huomioi laajentunutta velvoitetta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille huoli siitä, että esityksessä arvioidut kustannussäästöt hyvinvointialueille vaikuttavat ylimitoitetuilta. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista arvioi olevan epärealistista, että sähköisen terveystarkastuksen läpikäyntiin riittäisi viisi minuuttia oppilasta kohden ja että terveydenhoitajan huolen perusteella lääkärille ohjatun opiskelijan tarkastukseen riittäisi 20 minuuttia. Tuotiin myös esille, että opiskeluterveydenhuollon tarkastukseen ja siihen sisältyvään ennakkoterveystarkastukseen tulisi olla käytettävissä lääkäriresurssin osalta 45 minuuttia eikä 30 minuuttia, jotta palveluskelpoisuuden arviointi voidaan suorittaa huolellisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten uudistamisella ja kutsuntojen ennakkoterveystarkastusten yhteensovittamisella poistetaan päällekkäiset lääkärin terveystarkastukset. Hyvinvointialueiden velvoitteiden muuttumista koskevista laskelmissa on huomioitu se, että palveluskelpoisuuden arviointi ehditään suorittamaan yhdistetyssä terveystarkastuksessa, koska opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukseen ja ennakkotarkastukseen liittyvät asiat risteävät keskenään merkittävästi. Koska opiskeluterveydenhuoltoon yhdistetty palveluskelpoisuuden arviointi on jatkossakin naisille vapaaehtoinen, on vaikea ennakoida naisten halukkuutta sisällyttää sitä omaan terveystarkastukseensa. On kuitenkin oletettavaa, että naisten palveluskelpoisuuden arviointi opiskeluterveydenhuollon yhteydessä voidaan toteuttaa laskennalliseen arvioon perustuvassa 30 minuutin lääkärin terveystarkastuksessa. Opiskeluterveydenhuollon laskennallisessa arviossa on myös huomioitu se, että terveydenhoitajan toteuttama terveystarkastus kattaa arvion muodostamiseksi riittävän pohjatiedon lääkärille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa puolustusvaliokunnan tavoin sitä, että kaikki muutoksesta aiheutuvat kustannukset on korvattava hyvinvointialueille täysimääräisesti hyvinvointialueiden

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisesti. Myös Puolustusvoimilta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtyvän määrärahan oikeellisuutta vuosien 2024—2025 toteuman perusteella tulee tarkastella huolellisesti. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi jatkossa hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta

15 §. Neuvolapalvelut. Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 2 momentin 1—3 kohtaan lain johdonmukaisuuden vuoksi tarkennukset siitä, että 1—3 kohdassa tarkoitettuihin kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan ja edistämiseen sisältyvät terveystarkastukset ja suun terveystarkastukset määräajoin ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa terveystarkastusten tapahtuvan määräajoin ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin 1 kohdan sanamuotoa täsmennettäväksi vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon alan viimeaikaisessa lainsäädännössä (esim. 28/2022 ja 1097/2022) vakiintunutta terminologiaa.

Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia täsmennettäväksi siten, että laajan terveystarkastuksen sijasta säännöksessä käytetään käsitettä ”terveystarkastus”. Terveystarkastusten tarkemmasta sisällöstä, kuten laajasta terveystarkastuksesta, säädetään lain 23 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla valtioneuvoston asetuksella.

15 a §. Opiskeluhoitopalvelut. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin 1. virkkeen kieliasun täsmentämistä siten, että siihen lisätään sanat ”koulujen ja oppilaitosten”. Täsmennetyн säännöksen mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotikunnastaan riippumatta. Säännöksen muotoilu vastaa tällöin lain 17 a §:n 1 momenttia.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 39/2025 vp) viitaten lisättäväksi pykälän 3 momenttiin säännöksen oppilaan suostumuksen huomioimisesta pyydettyä opettajan tai luokanvalvojan arviota terveystarkastusta varten. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että lapsen näkemyksen huomioimatta jättäminen terveydenhuoltolain 15 a §:n 3 momentissa ei ole valtiosääntöisesti täysin ongelmatonta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään säännös siitä, että jos oppilas ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee itse päättämään suostumuksen antamisesta, tulee asiaan saada huoltajan suostumuksen sijasta oppilaan suostumus. Opettajan arvion pyytämistä koskevassa säännöksessä sekä ehdotetussa säännöksessä oppilaalla tarkoitetaan perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, joten kyseisiä säännöksiä ei sovelleta terveydenhuoltolain 17 §:ssä tarkoitettuihin opiskelijoihin. Valiokunta toteaa, että 2 momentin mukaan opiskeluhoitopalveluja järjestettäessä on terveydenhuoltolain säännösten lisäksi huomioitava, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään opiskeluhoillosta. Mainitun lain 18 §:ssä on säädetty opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

asemasta opiskeluholloissa. Lisäksi alaikäisen potilaan asemasta ja itsemääräämisoikeudesta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7 §:ssä.

Edellä todetun lisäksi valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi pykälän 3 ja 4 momenttia siten, että laajan terveystarkastuksen sijasta käytetään käsitettä ”terveystarkastus”. Terveystarkastusten tarkemmasta sisällöstä, kuten laajasta terveystarkastuksesta, säädetään lain 23 §:n asetuksenantovaltuuden nojalla valtioneuvoston asetuksella.

16 §. Kouluterveydenhuolto. Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 1 momentin 2 kohtaan lain johdonmukaisuuden vuoksi tarkennuksen siten, että 2 kohdassa tarkoitettuun oppilaan kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan ja edistämiseen sisältyvät terveystarkastukset määrääjoin ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

70 a §. Sähköinen terveystarkastus. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 39/2025 vp) viitaten pykälän 2 momentin 1. virkkeen tarkentamista siten, että sähköisessä muodossa toteutettavalla terveystarkastuksella tuotetaan tietoa terveydenhuollon ammattihenkilölle terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioinnin tueksi. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus korostaa säännösten, että terveystarkastukseen annettujen vastausten arvioinnista vastaa aina terveydenhuollon ammattihenkilö ja että terveystarkastus toimii ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilön pohjatietona terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan määrittelyssä. Valiokunta toteaa, että terveystarkastuksen ajankohtaa ja tarvetta voidaan kuitenkin arvioida myös sähköisestä terveystarkastuksesta riippumatta.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 39/2025 vp) viitaten pykälän 3 momentin muuttamista selvytyksen vuoksi siten, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja päättelysäännöt rekisterinpitäjien eli hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuun. Kun Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuun, ovat hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin roolit rekisterinpitäjinä selkeät ja oikeasuhteiset suhteissa palvelujen järjestämistä vastuuseen ja mahdollisuuteen päättää terveystarkastuksen käytöstä sekä muuhun niiden järjestämistä vastuulle kuuluvassa toiminnassa tapahtuvaan asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuun tietosuojasetuksen 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitettuna henkilötietojen käsittelijänä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuu rajautuu tietosuojasetuksen ja ehdotetun sääntelyn mukaisesti ja koskee ainoastaan rekisterinpitäjien lukuun tehtävää tietosisällön ja päättelysääntöjen määrittelyä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ei ole myöskään pääsyä terveystarkastukseen käsiteltäviin henkilötietoihin. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin muuttamista lisäksi siten, että tietosisällön määrittelyssä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on yhteistyövelvoitteen sijasta kuultava Puolustusvoimia. Kuulemisvelvoite kuvaa paremmin sitä, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa tietosisällön määrittelyä rekisterinpitäjien lukuun, eikä Puolustusvoimilla ole roolia henkilötietojen käsittelijänä. Velvoite kuulla Puolustusvoimia koskee ehdotuksen mukaan ainoastaan tietosisällön määrittelyä, ei sen sijaan päättelysääntöjen määrittelyä.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 39/2025 vp) perusteella täsmennettäväksi pykälän 3 momenttia siten, että säännös on henkilötietojen käsittelyyn

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

liittyvien toimivalta- ja vastuukysymysten osalta yhteensopiva tietosuojasetuksen kanssa. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin 1. virkkeen täsmentämistä siten, että sähköisen terveystarkastuksen tietosisältö on rajoitettava vain välttämättömiin tietoihin terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioimiseksi sekä terveystarkastuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön määrittäminen perustuu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimustietoon siitä, mitä asioita opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuksessa selvitetään ja Puolustusvoimien asiantuntijuuteen palveluskelpoisuuden arvioimiseksi. Tietosisältö perustuu jo käytössä oleviin lomakkeeseen ”Puolustusvoimien kysely terveydentilan selvittämiseksi” ja ”THL:n opiskeluterveydenhuollon esitietolomake toiselle asteelle”. Kerättävät tiedot ovat siis samoja, joita on jo aiemmin kerätty opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuksia sekä ennakkoterveystarkastuksia varten erillisillä lomakkeilla.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 39/2025 vp) viitaten lisättäväksi pykälän 3 momenttiin selvyden vuoksi myös tarkennuksen siitä, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on julkaistava sähköisen terveystarkastuksen tietosisällöt ja päättelysäännöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lakisääteisenä tehtävänä on varmistaa tietosisältöjen ja päättelysääntöjen läpinäkyvyys julkaisemalla ne sekä huolehtimalla niiden julkisuudesta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 118/2025 vp sisältyvät 2.—5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 118/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 15 §:n 2 momentin 1—3 kohta sekä 3 momentti, 15 a §, 16 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohta, 17 ja 23 §, 31 §:n 2 momentti sekä 71 ja 72 §,

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

sellaisina kuin niistä ovat 15 §:n 3 momentti, 31 §:n 2 momentti sekä 71 ja 72 § laissa 581/2022 sekä 15 a §, 16 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohta ja 17 § laissa 378/2022, sekä lisätään lakiin uusi 70 a § seuraavasti:

15 §

Neuvolapalvelut

Neuvolapalveluihin sisältyvät:

- 1) sikiön terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä raskaana olevan ja synnyttäneen ~~naisen~~ terveyden ja hyvinvoinnin seuranta ja edistäminen, johon sisältyvät terveystarkastukset määrääjain ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti; (Uusi)
- 2) lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta, johon sisältyvät terveystarkastukset määrääjain ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) lapsen suun terveydentilan edistäminen sekä seuranta, johon sisältyvät suun terveystarkastukset määrääjain ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;

Hyvinvointialueen on neuvolapalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä varhaiskasvatuksesta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Alle kouluikäisen lapsen ~~laajaan~~ terveystarkastukseen on oikeus sisällyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen henkilökunnan arvio lapsen oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

15 a §

Opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitopalveluilla tarkoitetaan 16 §:ssä tarkoitettuja kouluterveydenhuollon palveluja, 17 §:ssä tarkoitettuja muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja ja 17 a §:ssä tarkoitettuja psykologipalveluja sekä sosiaalihoitolain 27 c §:ssä tarkoitettuja kuraattoripalveluja.

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien **koulujen ja oppilaitosten** oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotikunnastaan riippumatta. Opiskeluhoitopalvelujen on muodostettava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus. Opiskeluhoitopalveluja järjestettäessä on tämän lain säännösten lisäksi huomioitava, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä sosiaalihoitolaissa säädetään opiskeluhoollosta.

Hyvinvointialueen on opiskeluhoitopalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä on tehtävä myös oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. ~~Laajaan~~ **Terveystarkastukseen** on oikeus sisällyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

suostumuksella koulun opettajan tai luokanvalvojan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Jos oppilas ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee itse päättämään suostumuksen antamisesta, tulee asiaan saada huoltajan suostumuksen sijasta oppilaan suostumus. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

~~Laajaan~~ Terveystarkastukseen saadaan salassapitosäännösten estämättä terveydenhuollon ammattihenkilön pyynnöstä sisällyttää koulun opettajan tai luokanvalvojan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa silloin, kun se on välttämätöntä terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Hyvinvointialueen on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) 15 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueen tulee osallistua myös lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Hyvinvointialueella tulee lisäksi olla alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukaisesti. Hyvinvointialueen tulee myös muodostaa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n mukaisesti.

Opiskeluhuoltopalvelujen on oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä tässä pykälässä tarkoitetut palvelut ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja koulusta tai oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista kohtuullisen korvauksen hyvinvointialueelta.

Mitä 6 momentissa säädetään opiskeluhuoltopalvelujen järjestämisestä kouluissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, ei koske 16 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua suun terveydenhuoltoa eikä 6 kohdassa tarkoitettuja erikoistutkimuksia.

Jäljempänä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan perustellusta syystä järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, jos se on tarkoituksenmukaista opiskelijoiden tarpeiden, palvelujen laadun, potilasturvallisuuden taikka muun näihin rinnastettavan syyn perusteella.

16 §

Kouluterveydenhuolto

Perusopetuksen oppilaiden kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

1) kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta määräajoin;

2) oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät terveystarkastukset määräajoin ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset määräajoin ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;

— — — — —

17 §

Opiskeluterveydenhuolto

Hyvinvointialueen 15 a §:n 2 momentin nojalla järjestämään ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 2 §:ssä tarkoitettujen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta määräajoin;

2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät kaikille opiskelijoille ensimmäisenä opiskeluvuonna tehtävä terveystarkastus ja tarpeen mukaiset terveystarkastukset;

3) perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;

4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskelijalle sinä vuonna, jona tämä täyttää 18 vuotta, terveystarkastus, joka sisältää asevelvollisuuslaissa (1438/2007) ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (285/2022) tarkoitetun arvion palveluskelpoisuudesta.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakouluopiskelijoille säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa.

23 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ehkäisevien terveystarkastusten toteuttamisesta neuvolapalveluissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Lisäksi voidaan antaa tarkempia säännöksiä suun terveydenhuoltoon ja opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvästä hoidosta sekä seksuaali- ja lisääntymisterveystarkastuksista osana neuvolan ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja. Asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä terveystarkastusten ajankohdasta ja sisällöstä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset valtakunnalliseen seulojaohjelmaan kuuluvista seuloista. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä seuloista, joita hyvinvointialueen tulee arvioida sen järjestäessä muun seulonnan, seulojen laatua varmistavista menettelyistä ja muista seulojen järjestämisen edellytyksistä.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

31 §

Virka-apu

Hyvinvointialueen on lisäksi annettava vankeinhoitoviranomaisille virka-apua elävän henkilön kliinisen tutkimuksen suorittamiseksi vankeuslain (767/2005) 16 luvun 6 §:ssä ja tutkintavankeuslain (768/2005) 11 luvun 6 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

70 a §

Sähköinen terveystarkastus

Hyvinvointialueiden on käytettävä sähköistä terveystarkastusta järjestäessään 15 a §:n 2 momentissa tarkoitetuille opiskelijoille terveystarkastuksen tai kutsunnanalaisien ja vapaaehtoisesti asepalvelukseen hakeutuvien naisten terveystarkastuksen.

Sähköisellä terveystarkastuksella tarkoitetaan 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvaa sähköisessä muodossa toteutettavaa terveystarkastusta, jolla tuotetaan tietoa terveydenhuollon ammattihenkilölle terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioinnin tueksi. Terveystarkastus toteutetaan sähköisessä muodossa ensisijaisesti opiskeluterveydenhuollossa tai tarvittaessa muussa perusterveydenhuollon palvelussa. Jos sähköistä terveystarkastusta ei ole mahdollista järjestää opiskelijasta, kutsunnanalaisesta tai vapaaehtoisesti asepalvelukseen hakeutuvasta naisesta johtuvasta syystä, on hyvinvointialueen tarjottava mahdollisuus käyttää paperista terveystarkastusta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lukuun sähköisen terveystarkastuksen tietosisällön ja terveystarkastuksen tarvetta koskevat päättelysäännöt. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on kuultava Puolustusvoimia tietosisällön määrittelyssä. Sähköisen terveystarkastuksen tietosisältö on rajoitettava vain välttämättömiin tietoihin terveystarkastuksen tarpeen ja ajankohdan arvioimiseksi sekä terveystarkastuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on julkaistava sähköisen terveystarkastuksen tietosisällöt ja päättelysäännöt.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos huolehtii siitä, että hyvinvointialueiden käytettävissä on maksutta sähköisen terveystarkastuksen tekninen toteutus.

Rekisterinpitäjästä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 13 §:ssä.

71 §

Palveluskelpoisuuden arviointi ja Puolustusvoimien terveydenhuolto.

Hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää terveystarkastus palveluskelpoisuuden arvioimiseksi sekä muista siihen liittyvistä tehtävistä säädetään asevelvollisuuslain 22 §:ssä ja naisten vapaaehtoisesta asevelvollisuudesta annetun lain 3 b §:ssä.

Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä voivat sopia Puolustusvoimien kanssa terveyden- ja sairaanhoidon palvelujen antamisesta henkilöille, jotka ovat terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) 3 §:n 1 momentin perusteella Puolustusvoimien

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

terveydenhuoltovastuulla. Sopimuksen mukaiset tutkimukset ja hoito kiireellistä avosairaanhoitoa tai sairaanhoitoa lukuun ottamatta voidaan antaa eri perustein ja nopeammin kuin tämän lain mukaiset palvelut annetaan hyvinvointialueen asukkaille tai HUS-yhtymän jäsenenä olevan hyvinvointialueen tai Helsingin kaupungin asukkaille. Sopimuksen tekeminen ja sopimukseen perustuvien palvelujen antaminen eivät saa vaarantaa hyvinvointialueen eivätkä HUS-yhtymän lakisääteisten tehtävien hoitamista.

72 §

Puolustusvoimien korvaus

Korvaus 71 §:n 2 momentissa tarkoitetuista palveluista määräytyy hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän ja Puolustusvoimien tekemän sopimuksen perusteella. Jos korvauksesta ei ole sovittu, on Puolustusvoimien suoritettava palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten suuruinen korvaus. Lisäksi Puolustusvoimien on suoritettava hyvinvointialueelle tai HUS-yhtymälle kiireellisestä avosairaanhoidosta tai kiireellisestä sairaanhoidosta palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten suuruinen korvaus, vaikka tällaisen hoidon antamisesta ei olisi erikseen sovittu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 17 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2027.

Tämän lain 70 a §:ää sovelletaan 1 päivästä syyskuuta 2026. Mainitussa pykälässä tarkoitettua sähköistä terveystarkastusta käytetään ensimmäisen kerran 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua ennakkoterveystarkastuksessa vuonna 2028.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 72 §:n säännöksiä Puolustusvoimien hyvinvointialueelle maksamasta korvauksesta sovelletaan vuonna 2026 järjestettävissä ennakkoterveystarkastuksissa sekä lääkäreiden osallistuessa kutsunta- ja valintatilaisuuksiin.

2.

Laki

asevelvollisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 14 §, 19 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentti ja 25 §, sellaisina kuin niistä ovat 22 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti laissa 1128/2021, sekä

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

lisätään 22 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1182/2022, uusi 4 momentti seuraavasti:

14 §

Ennakkoterveystarkastus

Kutsunanalaisen on kutsuntavuonna ennen kutsuntaa osallistuttava ennakkoterveystarkastukseen palveluskelpoisuuden selvittämiseksi sekä esitettävä oma arvionsa terveydestään ja toimitettava mahdolliset terveydentilaansa koskevat lääkärinlausunnot.

Terveystarkastukseen osallistumista ei vaadita, jos tarkastus on ilmeisen tarpeeton aluetoimiston henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 34 ja 35 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta kutsunanalaisen palveluskelpoisuudesta saaman selvityksen tai asevelvollisen ulkomailla asumisen takia taikka muusta erityisestä syystä.

19 §

Kutsuntalautakunta

Kutsuntalautakunnan puheenjohtajan tulee olla asevelvollisuusasioihin perehtynyt sotilasvirassa palveleva henkilö, jolla on kokemusta asevelvollisuusasioiden käsittelemisestä. Muista jäsenistä yhden tulee olla asevelvollisuusasioihin perehtynyt sotilasvirassa palveleva henkilö ja toisen jäsenen sen kunnan edustaja, jonka kutsunanalaisia kutsuntatoimitus koskee. Lisäksi jäsenistä ainakin yhden tulee olla aluetoimiston virkamies.

22 §

Kutsuntaan liittyvät kunnan ja hyvinvointialueen tehtävät

Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin tulee järjestää:

- 1) kutsunanalaisen ennakkoterveystarkastus perusterveydenhuoltoon kuuluvassa opiskeluterveydenhuollossa tai tarvittaessa muussa perusterveydenhuollon palvelussa;
- 2) tarpeellinen määrä lääkäreitä kutsuntaan.

Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tulee tehdä aluetoimistojen kanssa yhteistyötä ennakkoterveystarkastukseen ja kutsuntaan liittyen.

24 §

Kustannusten korvaaminen

Kustannukset tilojen järjestämisestä kutsuntaa varten korvataan siten kuin aluetoimisto ja kunta erikseen sopivat.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

25 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kutsuntojen ja ennakkoterveystarkastuksen toimittamisesta. Asetusta tarkentavat yksityiskohtaiset määräykset antaa Pääesikunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen asevelvollisuuslain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua kutsunanalaiselle terveydentilan selvittämiseksi lähetettävää kyselyä käytetään 31 päivään joulukuuta 2027.

3.

Laki

naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin (285/2022) uusi 3 a ja 3 b § seuraavasti:

3 a §

Ennakkoterveystarkastus

Asepalvelukseen hakevan on ennen valintatilaisuutta osallistuttava ennakkoterveystarkastukseen palveluskelpoisuuden selvittämiseksi.

3 b §

Valintatilaisuuteen liittyvät hyvinvointialueen tehtävät

Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin tulee järjestää:

- 1) vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakevien naisten ennakkoterveystarkastus perusterveydenhuoltoon kuuluvassa opiskeluterveydenhuollossa tai tarvittaessa muussa perusterveydenhuollon palvelussa;
- 2) tarpeellinen määrä lääkäreitä valintatilaisuuteen.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tulee tehdä aluetoimistojen kanssa yhteistyötä ennakoterveystarkastukseen ja valintatilaisuuteen liittyen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 35 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 726/2023, ja
muutetaan 35 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 35 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1291/2022, seuraavasti:

35 §

Oikeus saada terveyttä koskevia tietoja

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rekisterinpitäjällä sekä asevelvollisen tai naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneen, palveluksessa olevan tai palveluksen suorittaneen terveydentilaa ennakoterveystarkastuksessa, kutsunnassa, valintatilaisuudessa tai palveluksen aikana tarkastavalla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus saada palveluskelpoisuuden määrittämistä, palvelusturvallisuuden ylläpitämistä sekä potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämistä varten salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja seuraavasti:

3) hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta tai HUS-yhtymältä tietoja sosiaali- ja terveydenhuoltolaissa (1301/2014) tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettujen mielenterveyspalvelujen antamisesta asevelvolliselle ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneelle.

Terveydenhuollon palvelunantajan oikeudesta saada tiedot tietojärjestelmän avulla säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) 57 §:ssä. Rekisterinpitäjälle tiedot voidaan terveydenhuollosta välittää mainitun lain 76 §:ssä tarkoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvan kysely- ja välityspalvelun avulla. Tiedot on oikeus saada maksutta.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:n 2 momentin 3 kohta, sellaisena
kuin se on laissa 1225/2020, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta:

3) lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun opiskelijaan eikä sellaiseen
opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman
mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp

Helsingissä 19.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hilkkä Kemppi kesk (osittain)
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd (osittain)
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Pia Sillanpää ps (osittain)
jäsen Oskari Valtola kok (osittain)
jäsen Ville Väyrynen kok
jäsen Henrik Wickström r
varajäsen Mari Kaunistola kok (osittain)
varajäsen Jari Koskela ps (osittain)
varajäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

Vastalause

Perustelut

Kannatamme periaatteessa hallituksen esitystä, jolla yhdistetään oppivelvollisuusikäisten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja Puolustusvoimien kutsuntojen ennakkoterveystarkastukset ja otetaan käyttöön digitaalinen terveystarkastus sekä uudistetaan ja ajantasaistetaan neuvolapalveluiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastusten sääntelyä. On tärkeää, että tarkastusten sisältö ja toteutus vastaavat nykyisiä lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteita. Esityksen tavoitteena on vähentää päällekkäistä työtä ja mahdollistaa resurssien tarpeenmukainen kohdentaminen. Asiantuntijakuulemisten mukaan opiskeluterveydenhuollon ja kutsuntojen tarkastusten yhdistäminen on hyödyllistä myös tarkastusten laadun ja kattavuuden parantamiseksi sekä nuorten yhdenvertaisuuden sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon lisäämiseksi, kun koko ikäluokalle tarjotaan samansisältöiset terveystarkastukset.

Yhdymme kuitenkin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettyihin huoliin siitä, ettei resursseja ja rahoituksen riittävyyttä ole esityksessä otettu riittävästi huomioon. Nyt, kun esitykseen sisältyy vuodesta 2027 alkaen kymmenen miljoonan euron leikkaus hyvinvointialueiden yleiskatteellisesta rahoituksesta, on vaarana, että lasten ja nuorten palveluita käytännössä heikennetään ja niiden tarpeenmukainen saatavuus hyvinvointialueilla vaarantuu. Pidämme hallituksen esittämää säästölaskelmaa ylimitoitettuna ja katsomme, ettei uudistusta tule tehdä epävarmojen laskelmien pohjalta ja rahoitusleikkaus edellä.

Jotta palveluita voidaan hyvinvointialueilla vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti kehittää, tulee niiden rahoitus varmistaa. Sääntelyä keventämällä on mahdollista saavuttaa kustannussäästöä, mutta sitä ei pidä tehdä lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä vaarantamalla. On välttämätöntä varmistaa, että jatkossa lasta odottavien ja heidän perheidensä sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin seuranta ja edistäminen tapahtuvat yhdenvertaisesti ja terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, sisällöltään yhtenäisiä sekä yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia ja riittäviä. Terveystarkastusten tarpeenmukaisuus ja riittävyys on turvattava hyvinvointialueilla ja hallituksen esitys leikkauslakina on hylättävä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Valiokunnan mietintö StVM 23/2025 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

Helsingissä 19.11.2025

Aki Lindén sd
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Ville Merinen sd
Bella Forsgrén vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas